

В. І. ЖИГІРЬдоктор педагогічних наук, професор
Бердянський державний педагогічний університет**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ЯК ОСНОВА НАУКОВО-
ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ**

У статті розглянуто особливості трактування понять “методологія” та “методологічний підхід”. Визначено сутність і основні положення особистісного, діяльнісного, системного, аксіологічного, синергетичного й компетентнісного підходів та схарактеризовано особливості їх реалізації в науково-педагогічних дослідженнях у галузі професійної освіти.

Ключові слова: методологія, методологічний підхід, науково-педагогічні дослідження, професійна освіта, підготовка фахівця.

Останнім часом відбувається підвищення інтересу до методології педагогічної науки й практики. Особливо це стосується педагогічних досліджень, які потребують високого рівня теоретичного обґрунтування й методологічної визначеності. При цьому одним із головних критеріїв оцінювання перспективності та значущості конкретного педагогічного дослідження можуть бути вихідні теоретичні позиції дослідника, від яких значною мірою залежить вибір стратегій та методів дослідження, характер і результат проведення наукового пошуку.

Проблеми методології педагогіки досліджували О. Адаменко, В. Андрущенко, М. Богуславський, С. Гончаренко, В. Краєвський, В. Кремень, Т. Кун, В. Курило, О. Сухомлинська, К. Ушинський, Є. Хриков, Е. Юдін та ін.

Мета статті – розглянути основні методологічні підходи, які застосовують у педагогічних дослідженнях у сфері професійної освіти.

Методологія як інструмент пізнання й перетворення навколишньої дійсності визначає основні напрями педагогічного дослідження, забезпечує його об’єктивність, ефективність, цілісність, системність і результативність.

У філософських словниках термін “методологія” визначено як систему принципів і способів організації та побудови теоретичної та практичної діяльності [24]; сукупність прийомів, засобів, методів, дослідження, що використовують у будь-якій науці; “учення про метод наукового пізнання і перетворення світу” [26, с. 241; 25, с. 278].

Є. Юдін розглядає методологію як науку, що характеризує компоненти наукового дослідження (об’єкт, предмет аналізу, завдання, сукупність дослідницьких засобів, необхідних для їх вирішення) [27]; Н. Кудикіна – як наукову основу, що будується на важливих досягненнях наук, і водночас пізнавальний орієнтир системного характеру, дотримання якого впродовж усього процесу наукового пошуку спрямовує конкретну дослідницьку діяльність на отримання об’єктивно істинного наукового знання [15]; С. Гон-

чаренко – як “науку про побудову людської діяльності, що уможлиблює цілеспрямоване та ефективне теоретичне пізнання й практичне перетворення світу” [5, с. 498].

Методологію педагогіки В. Краєвський трактує як систему знань, систему діяльності з отримання знань і методологічного забезпечення спеціально-наукових педагогічних досліджень [13]; Т. Дмитренко – як “вчення про способи організації (вплив на особистість), управління (вплив на діяльність), що мають місце в процесі спілкування суб’єктів педагогічної системи з метою отримання, перетворення, розуміння, зберігання та застосування інформації, що забезпечує пізнання і перетворення педагогічних об’єктів (педагогічна система, педагогічний процес, педагогічна ситуація, педагогічний факт тощо)” [7, с. 64–71].

В широкому сенсі, як зазначає Н. Іпполітова, методологію трактують як учення про принципи побудови, передумови, основні закономірності розвитку, форми та методи наукового пошуку, а у вузькому – як теорію наукового пізнання в конкретній науковій дисципліні [10].

Інструментом реалізації методологічних підстав наукового аналізу педагогічних явищ і процесів є методологічний підхід, який науковці розглядають як вихідний принцип, вихідну позицію дослідника, що визначають загальну мету й стратегію відповідної діяльності [23; 11], “принципову методологічну орієнтацію дослідження, кут зору, із якого розглядають об’єкт вивчення (спосіб визначення об’єкта)” [3, с. 74].

Таке розуміння методологічного підходу дає можливість охарактеризувати це поняття як сукупність ідей, що визначають загальну наукову світоглядну позицію вченого, принципів, що становлять основу стратегії дослідницької діяльності, а також способів, прийомів, процедур, які забезпечують реалізацію обраної стратегії в практичній діяльності [10].

У сучасній педагогічній науці існує велика кількість методологічних підходів, які представляють різні напрямки досліджень і відображають специфіку конкретної науково-дослідної діяльності в галузі педагогіки.

Серед безлічі підходів до педагогічного дослідження увагу сучасних науковців найчастіше привертає *особистісний підхід* (А. Алексюк, М. Бердяєв, І. Бех, В. Біблер, Д. Богоявленська, Л. Божович, А. Брушлинський, Л. Виготський, С. Гончаренко, М. Євтух, І. Зязюн, В. Котирло, В. Моляко, Н. Ничкало, М. Поташник, В. Рибалко, С. Рубінштейн, С. Сисоєва, І. Якиманська та ін.), і це є виправданим з огляду на те, що саме він ґрунтується на положеннях гуманістичної теорії (Р. Берне, В. Сухомлинський, А. Маслоу, К. Роджерс та ін.), яка є гаслом сучасної освіти. Провідні ідеї цієї теорії розробляли філософи, психологи, педагоги різних історичних періодів. У її змісті людина є найвищою цінністю суспільства. Вона має право на достойне життя, освіту, виховання, безпеку, працю, особистісний розвиток і самореалізацію в багатьох царинах життєдіяльності [12]. Саме тому особистісний підхід передбачає спрямованість освітнього процесу на особистість людини, яка навчається, врахування її потреб, інтересів, схильностей

і здібностей, реалізацію її власних потенційних можливостей. Ідеться про підхід, який орієнтується не тільки на знання, вміння й навички, а, зокрема, на особистість і життєдіяльність людини, яка навчається, тобто на її культуру, світогляд, інтереси, інтелект, відносини (до інших людей, до себе), емоції, здоров'я, спосіб життя тощо [16].

Основна ідея особистісного підходу в педагогіці – ідея суб'єктності в освіті (О. Бондаревська, І. Зимня, В. Серіков, І. Якиманська та ін.), а це означає, що людина має бути суб'єктом предметної діяльності, пізнання, спілкування, самопізнання й саморозвитку [16]. Серед інших позицій реалізації особистісного підходу науковці називають: співробітництво як основний принцип взаємодії (Ш. Амонашвілі, Є. Бондаревська, І. Волков, А. Нілл, В. Сухомлинський та ін.); активну позицію того, хто навчається, суб'єкт-суб'єктні відносини між учасниками педагогічного процесу (Л. Гребьонкіна, В. Сластьонін); опору на суб'єктний досвід учня (Ш. Амонашвілі, Є. Бондаревська, Дж. Дьюї та ін.); стимулювання до успіху (С. Русова, В. Сухомлинський); надання свободи вибору, свободи дій (А. Нілл); опору в навчанні на мотиви (В. Сорока-Росинський); ідея самоаналізу особистості (Ш. Амонашвілі); особистісний смисл знань (Ш. Амонашвілі, Є. Бондаревська).

Таким чином, особистісний підхід у професійній освіті заснований на усвідомленні суб'єктом освітнього процесу себе як особистості, виявленні, розкритті можливостей, становленні самосвідомості, самовизначенні, самореалізації та самоутвердженні [4].

Приводом до використання іншого, поширеного в сучасних педагогічних дослідженнях, *діяльнісного підходу* може бути вислів О. Леонтьєва про те, що “для оволодіння досягненнями людської культури кожне нове покоління має здійснити діяльність, аналогічну (хоча й не тотожну) до тієї, яка стоїть за цими досягненнями” [17, с. 102].

У сучасних науково-педагогічних дослідженнях діяльнісний підхід розглядають як методологію, що обґрунтовує процес формування особистості через активну предметну діяльність, активні способи пізнання та перетворення світу, активне спілкування з іншими людьми. Він дає змогу “перетворити” професійні завдання в “особистісний смисл” діяльності людини.

Узагальнення досліджень (Л. Виготський, П. Гальперин, В. Давидов, Д. Ельконін, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн та ін.) дає можливість констатувати, що діяльнісний підхід у професійній освіті реалізується через створення умов для вільного вибору учнями виду діяльності, досягнення позитивного результату спільної діяльності педагога й учня. Він актуалізує ідеї перетворювальної діяльності, свідомого підкорення діяльності ціннісним соціокультурним пріоритетам, ефективного самоуправління й творчої самореалізації, продуктивної неперервної самоосвіти, розвитку й саморозвитку особистісних і професійних якостей, інтересів і потреб особистості.

Діяльнісний підхід, як стверджує Г. Мітіна, орієнтує організацію процесу професійної підготовки на діяльність, спрямовану на постановку й

вирішення учнями конкретних професійних завдань, організацію реальної діяльності в пропонованих педагогічних ситуаціях. Із позиції того, хто навчається, діяльнісний підхід дає змогу усвідомити власні потреби, можливості і результати освоєння нової професійної функції; долучитися до різноманітних видів і форм навчальної професійної діяльності; перебувати в партнерських взаєминах із викладачем, а значить, мати певну свободу у виборі шляху освоєння відповідної професійної позиції [18].

Важливим методологічним підходом у педагогічних дослідженнях є *системний підхід* (А. Авер'янов, В. Афанасьєв, І. Блауберг, Ф. Корольов, В. Кузьмін, В. Садовський, А. Урсул, П. Щедровицький, Е. Юдін та ін.), який розглядає об'єкт (людину, предмет, діяльність, явища, події та ін.) навколишньої дійсності як систему, як цілісну множину елементів у сукупності відношень і зв'язків між ними, тобто як систему, для якої властива:

- цілісність (дає змогу розглядати одночасно систему як єдине ціле й водночас як підсистему для вищих рівнів);
- ієрархічність будови (наявність безлічі елементів, розташованих на основі підпорядкування елементів нижчого рівня елементам вищого рівня);
- структуризація (дає можливість аналізувати елементи системи та їхній взаємозв'язок у межах конкретної організаційної структури);
- множинність (використання кібернетичних, економічних і математичних моделей для опису окремих елементів і системи загалом);
- системність (властивість об'єкта володіти всіма ознаками системи).

Системний підхід визначають як методологічний напрям у науці, основне завдання якого полягає в розробці методів дослідження й конструювання складноорганізованих об'єктів – систем різних типів і класів [25].

За переконанням А. Жильної, прийнявши системний підхід як методологічну основу дослідження будь-якої педагогічної системи, необхідно встановити відповідність системних властивостей освітньої системи потребам суспільства. “Системний підхід – це, насамперед, сукупність методів пізнання (системний аналіз, системне програмування, системне проектування та ін.), дослідження і конструювання дійсності, спосіб опису і пояснення природи аналізованих або штучно створюваних об'єктів або їх моделей” [8, с. 15]. Саме тому він дає змогу досліджувати кожен компонент системи професійної підготовки майбутнього фахівця в професійній освіті, сукупність структурних зв'язків між елементами системи, визначати функції елементів системи й механізми їх функціонування, побудувати модель підготовки фахівця тощо. При цьому системостворювальними чинниками мають бути ідеї та принципи системного підходу: професійна спрямованість, науковість, систематичність, індивідуалізація, активність учнів, академічне співробітництво, єдність структурних елементів освіти, технологізація в процесі професійної підготовки фахівців.

Аксіологічний підхід (І. Аносов, І. Бех, О. Вишневицький, В. Волков, М. Елькін, І. Зязюн, І. Ісаєв, В. Крижко, О. Леонтьєв, Л. Москальова, М. Окса, В. Сластьонін, В. Струманський, О. Сухомлинська, М. Черно-

баєва, Є. Шиянов та ін.) у професійній освіті орієнтує на загальнолюдські, громадянські, національні та професійні цінності, які визначають відношення людини до світу, до своєї діяльності, до самої себе.

Сутність аксіологічного підходу розкривають поняття “цінність” (сукупність реальних предметів і абстрактних ідей, які мають високу значущість для суспільства чи окремої особистості), “ціннісна орієнтація”, “ціннісна свідомість”.

На думку В. Крижка, цей підхід “виконує роль своєрідного мосту між теорією та практикою. З одного боку, він надає можливість вивчати різні явища й події з точки зору закладених у них можливостей щодо задоволення актуальних потреб людей, а з іншого – розв’язувати завдання подальшої гуманізації суспільства і, зокрема, освіти” [14, с. 162].

Актуальність застосування аксіологічного підходу в професійній освіті зумовлена наступними чинниками: “у процесі професійного навчання необхідно формувати систему ціннісних орієнтацій як основу поведінки, відносин, світогляду учасників освітнього процесу; ціннісні орієнтації як складова світогляду особистості забезпечують їй високий рівень адаптації до сучасних умов” [1, с. 79].

Аксіологічний підхід дає можливість розглядати професійне навчання як соціально-педагогічний феномен, що відображається в основних його ідеях: універсальність і фундаментальність гуманістичних цінностей, єдність цілей і засобів. Він дає змогу вивчати предмети та явища з позиції їх цінності для розвитку учня та його професійного становлення [19].

Відносно новим методологічним підходом у педагогічних дослідженнях вважать *синергетичний* (О. Вознюк, М. Данилов, Д. Дзвінчук, О. Дубасенюк, А. Євдотюк, В. Загвязинський, І. Лернер, В. Лутай, С. Сисоєва, М. Скаткин та ін.). Його предметом є нелінійні процеси у складних, відкритих і нестабільних системах, які перебувають у постійному саморозвитку завдяки їхній здатності до самоорганізації, а також етапи переходу від стану порядку до стану хаосу. Синергетичний підхід найбільш адекватно відображає чергування хаосу й порядку та специфіку перехідних моментів у суспільстві та всіх його сферах.

У педагогіці синергетичний підхід виходить із положень соціальної синергетики як теорії самоорганізації. Її суть полягає в тому, що народження нового порядку з хаосу має спонтанний характер, а не спричинюється якоюсь зовнішньою силою.

Синергетичний підхід базується на принципах суб’єктивності, рефлексивності, відкритості та соціального партнерства, нелінійності освітніх систем, урахуванні внутрішніх тенденцій розвитку систем та їх узгодження із поставленими цілями. Він означає природовідповідність самоорганізації професійної підготовки фахівця, перехід від закритої до відкритої (доступної для впливу суспільства) системи освіти. Цей підхід здатен перетворити освіту із способу навчання людини в засіб формування адекватної цьому

суспільству творчої особистості, яка володіє синергетикою для подальшого зростання та самовдосконалення [6].

Застосування синергетичного підходу в професійній освіті дає можливість для розгляду особистості як складної самоорганізованої біосоціальної системи, якій неможна нав'язувати шляхи її розвитку, та яка володіє великими власними можливостями для самоорганізації й саморозвитку завдяки відкритій взаємодії з навколишнім світом [22]. Він характеризує особистісний розвиток фахівця не тільки як поступовий, лінійний, безконфліктний процес, а й як процес, що супроводжується суперечностями, що зумовлюють трансформацію ціннісних орієнтацій, самопізнавальну й самовиховну активність [20].

Компетентнісний підхід визначають як підхід до освіти, заснованої на компетенціях (результатах освіти). Він є одним із необхідних ресурсів перегляду традиційних цілей, теорії та практики освіти, а компетенція утверджується як нова цільова категорія (освітній конструкт), що означає зсув професійної освіти від предметноцентристської (знанневої) орієнтації до її особистісної спрямованості шляхом посилення практичної підготовки при збереженні фундаментальності навчання (В. Байденко, В. Безрукова, Н. Бібік, В. Болотов, Е. Зеєр, Н. Кузьміна, О. Лебедев, О. Локшина, А. Маркова, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пошетун, О. Савченко, С. Трубачова, А. Хуторський, С. Шишов, І. Якиманська та ін.).

У професійній освіті компетентнісний підхід є основою цілепокладання в підготовці фахівця, а компетенція утверджується як нова цільова категорія, що слугує спільною мовою для представлення результатів освіти, їх проектування та опису.

Одним із аргументів на користь запровадження компетентнісного підходу, як зазначає Н. Бібік, є необхідність узгоджувати освітні системи в глобалізованому світі з метою надання молодій людині елементарних можливостей інтегруватися в різні соціуми, самовизначатися в житті. У такому випадку не тільки формалізовані процедури структурування освітніх результатів, а й зміст, і процес освіти повинні бути взаємно узгодженими [2].

Компетентнісний підхід полягає в зміщенні акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування й розвитку в людині здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки та досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності та соціальної практики [21].

Отже, одним із першочергових завдань у організації науково-педагогічного дослідження є вибір методологічних підходів, що становлять його основу. Цю проблему можна успішно вирішити при дотриманні низки умов, влучно визначених Н. Іпполітовою:

– методологічні підходи, які обирають у дослідженні, повинні бути адекватними, тобто повною мірою відповідати меті й завданням дослідження;

– для отримання об'єктивної та цілісної картини досліджуваного явища необхідно використовувати не один, а декілька підходів, які відповідають одному або декільком рівням методології;

– сукупність методологічних підходів, що застосовують у дослідженні, не повинна включати взаємовиключні підходи;

– методологічні підходи, що застосовують у дослідженні, повинні доповнювати один одного, що дає змогу розглянути вивчити конкретний об'єкт усебічно та в усіх взаємозв'язках [9].

Висновки. Таким чином, у сучасній педагогічній науці існує безліч методологічних підходів, що визначають різні напрями досліджень і відображають специфіку конкретної науково-дослідної діяльності в галузі професійної освіти.

Методологічний підхід – це сукупність ідей, що визначають загальну наукову світоглядну позицію вченого, принципи, що становлять основу стратегії дослідницької діяльності, а також способи, прийоми, процедури, що забезпечують реалізацію обраної стратегії в практичній діяльності.

До основних методологічних підходів, які найчастіше застосовуються в педагогічних дослідженнях у галузі професійної освіти, належать: особистісний, діяльнісний, системний, аксіологічний, синергетичний і компетентнісний.

Список використаної літератури

1. Беликов В. А. Философия образования личности: деятельностный аспект : монография / В. А. Беликов. – Москва : Владос, 2004. – 357 с.
2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – Київ : К.І.С., 2004. – С. 47–52.
3. Блауберг И. В. Становление и сущность системного подхода / И. В. Блауберг, Э. Г. Юдин. – Москва : Наука, 1973. – 270 с.
4. Вайнола Р. Х. Реалізація особистісно орієнтованого підходу в процесі професійно-орієнтованої практики майбутніх соціальних педагогів / Р. Х. Вайнола // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 15. – С. 28–32.
5. Гончаренко С. У. Методологія / С. У. Гончаренко // Енциклопедія освіти. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
6. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. – Київ ; Вінниця, 2008. – 278 с.
7. Дмитренко Т. А. Методология педагогики: характеристики, дефиниция / Т. А. Дмитренко, Е. В. Ярьсько // Понятийный аппарат педагогики и образования : сб. науч. тр. – Екатеринбург : СВ-96, 2010. – Вып. 6. – 384 с.
8. Жилина А. И. Системный подход как методология педагогического исследования / А. И. Жилина // Человек и образование: академический вестник Института образования взрослых Российской академии образования. – 2007. – № 10–11. – С. 15–20.
9. Иполлитова Н. В. Взаимосвязь понятий “методология” и “методологические подходы” / Н. В. Иполлитова. – Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия Образование. Педагогические науки. – № 13 (146). – 2009. – 80 с.
10. Иполлитова Н. В. Методологические основания исследования проблем профессиональной педагогики [Электронный ресурс] / Н. В. Иполлитова // Научные иссле-

довання в освіті. – 2012. – № 11. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/metodologicheskie-osnovaniya-issledovaniya-problem-professionalnoy-pedagogiki>.

11. Ипполитова Н. В. Система профессиональной подготовки студентов педагогического вуза: личностный аспект : монография / Н. В. Ипполитова, М. А. Колесников, Е. Л. Соколова. – Шадринск : Исеть, 2006. – 236 с.

12. Коновець С. В. Значення особистісного підходу до естетичного та етичного виховання студентів / С. В. Коновець // Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал : матеріали звітної науково-практичної конференції Інституту проблем виховання НАПН України за 2013 р. / [ред. О. В. Сухомлинська, І. Д. Бех, Г. П. Пустовіт, О. В. Мельник]. – Івано-Франківськ : НАІР, 2014. – Вип. 4. – С. 356–359.

13. Краевский В. В. Качество подготовки и методологическая культура педагога / В. В. Краевский // Магистр. – 1991. – № 1. – С. 4–16.

14. Крижко В. В. Аксиологічний потенціал державного управління освітою : навч. посіб. / В. В. Крижко, І. О. Мамаєва. – Київ : Освіта України, 2005. – 255 с.

15. Кудикіна Н. В. Методологічне забезпечення наукових досліджень у сфері професійної освіти / Н. В. Кудикіна // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : збірник наукових праць. – Київ : КНЛУ, 2009. – Вип. 38. – С. 82–85.

16. Леванова Е. А. Методологические подходы к интериоризации профессионально-ориентированных знаний в процессе подготовки в ВУЗе [Электронный ресурс] / Е. А. Леванова, Т. В. Пушкарева // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 2-1. – Режим доступу: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=17145>.

17. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – Москва : Политиздат, 1977. – 304 с.

18. Митина Г. В. Методологические подходы к организации подготовки педагогов к сопровождению социализации младших школьников [Электронный ресурс] / Г. В. Митина // Руснаука. – 2012. – № 10. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_DN_2012/Pedagogica/2_106025.doc.htm.

19. Морозкова Н. А. Исследование проблемы подготовки студентов профессиональных образовательных организаций к самостоятельной проектной деятельности: методологические основания [Электронный ресурс] / Н. А. Морозкова // Наукоеведение : интернет журнал. – 2014. – Вып. 3. – Режим доступу: <http://naukovedenie.ru/PDF/154PVN314.pdf>.

20. Новоточина Л. В. Анализ научных подходов в исследовании проблемы управления общеобразовательными учреждениями [Электронный ресурс] / Л. В. Новоточина // Открытый урок : [сайт фестиваля педагогических идей]. – Москва, 2008. – Режим доступу: <https://festival.1september.ru/articles/502731>.

21. Парашенко Л. І. Технологія формування ключових компетентностей у старшокласників: практичні підходи / Л. І. Парашенко. – Київ : К.І.С., 2004. – С. 73–84.

22. Сорочан Т. М. Розвиток професіоналізму управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Т. М. Сорочан. – Луганськ, 2005. – 39 с.

23. Стефанов Н. Мультипликационный подход и эффективность / Н. Стефанов. – Москва : Прогресс, 1976. – 251 с.

24. Философская энциклопедия / ред. Ф. В. Константинов – Москва : Советская энциклопедия. – 1970. – Т. 2. – 740 с.

25. Философский словарь / ред. И. Т. Фролов. – 5-е изд. – Москва : Политиздат, 1987. – 588 с.

26. Философский словарь / ред. М. М. Розенталь. – 3-е изд. – Москва : Политиздат, 1975. – 496 с.

27. Юдин Э. Г. Системный подход и принцип деятельности / Э. Г. Юдин. – Москва : Наука, 1978. – 243 с.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2016.

Жигирь В. И. Методологические подходы как основа научно-педагогических исследований в профессиональном образовании

В статье рассмотрены особенности трактовки понятий “методология” и “методологический подход”. Определена сущность и основные положения личностного, деятельностного, системного, аксиологического, синергетического и компетентностного подходов, охарактеризованы особенности их реализации в научно-педагогических исследованиях в области профессионального образования.

Ключевые слова: методология, методологический подход, научно-педагогические исследования, профессиональное образование, подготовка специалиста.

Zhyhir' V. The Methodological Approaches as a Basis of Scientific and Educational Researches in the Professional Education

The features of the interpretation of the concepts of “methodology” and “methodological approach” were discussed in the article.

It is marked that the instrument of the realization of methodological grounds of scientific analysis of the pedagogical phenomena and processes is the methodological approach, as the set of ideas, that determine the general scientific world view position of the scientist, the principles that make basis of strategy of research activity, and also methods, receptions, procedures that provide the realization of the chosen strategy in the practical activity.

The essence and guidelines of personal, active, systematic, axiological, competence and synergistic approaches and the characteristics of their realization in the scientifically-pedagogical researches in the field of professional education were determined.

The personal approach in professional education is based on the awareness of the subjects of the educational process themselves as individuals, revealing, uncovering opportunities, establishing identity, self-determination, self-realization and self-affirmation.

The activity approach orients organization of process of professional preparation as to activity, aimed to raising and decision by the students of concrete professional tasks, organization of the real activity in the offered pedagogical situations.

The systematic approach allows you to explore each component of the system of professional training of the future specialists in the professional education, the totality of structural connections between the elements of the system, to determine the functions of elements of the system and mechanisms of their functioning, build the model of preparation of specialist.

The axiological approach allows to examine professional studies as social-pedagogical phenomenon that finds the reflection in his basic ideas: universality and solidity of humanistic values, unity of aims and facilities.

The use of a synergistic approach in the professional education provides an opportunity to consider the individual as a difficult self-organized biosocial system, that can't impose its ways of development and which has its own large opportunities for self-organization and self-development due to the open interaction with the environment.

The competence approach consists in displacement of accent from the accumulation of normatively certain knowledge, abilities and skills to forming and development in the man of the ability to operate practically, to apply the individual technicians and the experience of successful actions in the situations of professional activity and social practice.

Key words: methodology, methodological approach, scientific and pedagogical researches, professional education, preparation of specialist.